

## การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดทำแผนชุมชนบ้านอาแบ ตำบลแม่สลองนอก อำเภอมะพือ จังหวัดเชียงราย

Villager's participation in community planning of Abe village, Mea Salong Nok sub-district, Mea Fah Luang district, Chiang Rai province

ณัฐตากานต์ พัยคชา<sup>1</sup>, ภาณุพันธุ์ ประภาติกุล<sup>1\*</sup>, สุรพล เศรษฐบุตร<sup>1</sup>, กรรณิกา แซ่ลิ้ว<sup>1</sup> และ อนูปงค์ วงศ์ไชย<sup>1</sup>

Nathitakarn Phayakkha<sup>1</sup>, Panuphan Prapatigul<sup>1\*</sup>, Suraphol Sreshthaputra<sup>1</sup>, Kannika Saeliw<sup>1</sup> and Anupong Wongchai<sup>1</sup>

<sup>1</sup> ภาควิชาพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

<sup>1</sup> Department of Agricultural Economy and Development, Faculty of Agriculture, Chiang Mai University

\*Corresponding author: panuphan69@gmail.com

**บทคัดย่อ:** การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดทำแผนชุมชนหมู่บ้าน อาแบ ตำบลแม่สลองนอก อำเภอมะพือ จังหวัดเชียงราย ประชากรที่ศึกษาคือ คนในชุมชนหมู่บ้านอาแบ ตำบลแม่สลองนอก อำเภอมะพือ จังหวัดเชียงราย ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยจับสลากจากบัญชีรายชื่อในฐานข้อมูลทะเบียนประชากรขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สลองนอก ปี พ.ศ.2561 จำนวน 85 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการในการจัดทำแผนชุมชน และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลของการจัดทำแผนชุมชนอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.76, 3.59 และ 3.52 ตามลำดับ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการจัดทำแผนชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.27 สำหรับปัญหาและข้อเสนอแนะของชาวบ้านต่อการจัดทำแผนชุมชนพบว่า มี 3 ประเด็นได้แก่ (1) ชาวบ้านเกิดความขัดแย้งไม่สามัคคีกันในบางกิจกรรม (2) ชาวบ้านบางคนไม่ยอมทำตามแผนของชุมชนที่ได้วางแผนไว้ และ (3) บางโครงการไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากพื้นที่ที่จะดำเนินโครงการนั้นอยู่ในเขตป่าสงวน สำหรับข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนชุมชนมี 2 ประเด็น คือ (1) ต้องการให้ชาวบ้านมีความสามัคคีเพราะจะทำให้กิจกรรมหรือโครงการจากแผนชุมชนต่าง ๆ ประสบความสำเร็จ และ (2) ต้องการให้หน่วยงานที่เข้าไปจัดทำแผนชุมชนกำหนดถึงประเภทของโครงการที่สามารถดำเนินการได้และไม่สามารถดำเนินการได้ในพื้นที่ของชุมชนให้ชัดเจน

**คำสำคัญ:** การมีส่วนร่วม; การจัดทำแผนชุมชน; สลองนอก; เชียงราย

**ABSTRACT:** The main objective of this research was to study the level of participation of the villagers in the plan of development in Abe village at Mae Salong Nok Subdistrict, Mae Fah Luang District, Chiang Rai Province. The sample was villager in Abe village. The simple sampling was performed by drawing lottery from the list in the population registry in the database of Mae Salong Nok Subdistrict Administrative Organization in 2018. Eighty-five cases were collected using interview schedules. Data were analysed and descriptive statistics such as frequency, percentage, mean, maximum, minimum and standard deviation, were used to interpreted the data. The results of the study showed that participation in decision-making, participation in the implementation of the community plan, and participation in evaluation of community planning was at a high level in the mean of 3.76, 3.59 and 3.52, respectively. The participation in community plan beneficiaries was at the highest level with the mean of 4.27. As for the problems and suggestions of villagers towards the community plan, it was found that there were 3 issues. These include

(1) conflicts of villagers in some activities, (2) some villagers refuse to follow the community plan, and (3) some project fails to operate since certain areas were national forest area. There are 2 issues to the suggestion for the community plan; (1) The villagers should have unity which will make successful activities or projects for various community plans and (2) The agencies who participate with the community plan activities should to explain the types of projects that can and cannot be undertaken in the community clearly.

**Keywords:** participation; community development plan; Mea Salong Nok; Chiang Rai

## บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 เป็นแผนที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของการพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับชุมชน ระดับภาค และระดับประเทศในทุกขั้นตอนอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศร่วมกับการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องส่งผลให้เกิดการพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน (สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555)

ชุมชนหมู่ที่ 7 หมู่บ้านอาแบ เป็นชุมชนเชื้อสายอาข่าซึ่งตั้งอยู่ในตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เป็นชุมชนที่ในอดีตประสบปัญหาการจัดการพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชนตั้งอยู่ในเขตป่าสงวน มีการทำไร่เลื่อนลอยและการจุดไฟเผาป่าเพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูกพืชของชาวบ้านส่งผลให้ทำป่าเสื่อมโทรมและไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สลองนอก, 2562) จากการที่คนในชุมชนส่วนใหญ่ประสบกับปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่ดังกล่าวล้วนส่งผลทำให้คนในชุมชนและผู้นำชุมชนเล็งเห็นว่า การพัฒนา แก้ปัญหา และการวางแผนกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายร่วมกันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อความอยู่รอด โดยมีการนำกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิด ริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ ภายในชุมชนของตนเอง ซึ่งส่งผลให้ในปัจจุบันชุมชนดังกล่าวเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความรักสมัครสมานสามัคคีในชุมชน อีกทั้งยังเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นด้านการจัดทำแผนชุมชนที่มีประสิทธิภาพ การมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีความสามัคคีในการแก้ปัญหา และมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ทำให้ชุมชนดังกล่าวเกิดการพัฒนาอย่างเห็นได้ชัดเจนมากกว่าชุมชนอื่น ๆ ในพื้นที่ของตำบลแม่สลองนอก (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สลองนอก, 2562)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดทำแผนชุมชนของหมู่บ้านอาแบ ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย โดยทำการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในพื้นที่จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินการ ด้านการได้รับประโยชน์ และด้านการประเมินผล ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการจัดทำแผนชุมชน ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะถูกนำมาใช้เป็นข้อมูลที่สำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของชาวบ้านในพื้นที่ใกล้เคียงได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

## วิธีการศึกษา

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ ชาวบ้านที่อาศัยในหมู่บ้านอาแบ ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย จำนวน 107 ครัวเรือน คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 (ลิน, 2554) ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 85 ครัวเรือน และสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลากบัญชีบ้านเลขที่ในฐานข้อมูลทะเบียนประชากรขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สลองนอกปี พ.ศ.2562 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยใช้แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมบางประการของชาวบ้าน ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของชาวบ้านใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินงาน ด้านการรับประโยชน์ และด้านการประเมินผล โดยการวัดแบ่งออกเป็น 5 ระดับตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ มีส่วนร่วมมากที่สุด = 5 มีส่วนร่วมมาก=4 มีส่วนร่วมปานกลาง=3 มีส่วน

ร่วมน้อย=2 และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด=1 ทำการแปลความหมายการมีส่วนร่วมในแต่ละประเด็นเทียบกับเกณฑ์ในการแปลผล ดังนี้ คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21 -5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41 - 4.20 หมายถึง มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย และคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุด และตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดทำแผนชุมชน ทั้งนี้จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ(Percentage) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด(Minimum) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

## ผลการศึกษา

1. **ข้อมูลลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจและสังคมบางประการของคนในชุมชน** พบว่า ชาวบ้านที่ตอบแบบสัมภาษณ์เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 56.5) และเพศชาย (ร้อยละ 43.5) ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี และไม่ได้รับการศึกษา ในปี พ.ศ.2562 ชาวบ้านมีรายได้อยู่ในช่วงต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน โดยชาวบ้านส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม (ร้อยละ 55.3) ซึ่งได้แก่ ชาวไร่ ชาวโพดเลี้ยงสัตว์ และการปลูกผักสวนครัวเป็นหลัก จากการศึกษาพบว่า ชาวบ้านไม่มีตำแหน่งหรือสถานทางสังคมอื่นใดในชุมชน เนื่องจากชาวบ้านดำเนินวิถีชีวิตที่เน้นการทำเกษตรเพื่อยังชีพซึ่งไม่เน้นการผลิตเพื่อพาณิชย์ จึงไม่เกิดการรวมกลุ่มทางด้านการเกษตร

## 2. ระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน

1) การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ (Decision Making) พบว่า ชาวบ้านมีส่วนร่วมต่อการตัดสินใจในการจัดทำแผนชุมชนของหมู่บ้านอาแบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}$ =3.76) โดยประเด็นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านต่อการตัดสินใจในการจัดทำแผนชุมชนอยู่ในระดับมาก 4 ประเด็น ได้แก่ (1) การเข้าร่วมในการประชุมจัดทำแผนชุมชนเพื่อเสนอถึงปัญหาของชุมชน ( $\bar{X}$ =3.96) (2) การเข้าร่วมในการประชุมจัดทำแผนชุมชนเพื่อเสนอถึงความต้องการของชุมชน ( $\bar{X}$ =3.86) (3) การเสนอแนวทางในการพัฒนาหรือวิธีแก้ไขปัญหาของชุมชน ( $\bar{X}$ =3.62) และ (4) การตัดสินใจเพื่อใช้พื้นที่ ทรัพย์สินกำลังคนของชุมชนในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของชุมชน ( $\bar{X}$ =3.62) ตามลำดับ

2) การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน (Implementation) พบว่า ชาวบ้านมีส่วนร่วมต่อการดำเนินการในการจัดทำแผนชุมชนของหมู่บ้านอาแบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}$ =3.59) โดยประเด็นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านต่อการดำเนินการงานอยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ (1) การดำเนินกิจกรรมหรือโครงการในการพัฒนาชุมชนที่ได้จากการจัดทำแผนชุมชน ( $\bar{X}$ =3.89) และ (2) การดำเนินกิจกรรมหรือโครงการในการแก้ไขปัญหที่ได้จากการจัดทำแผนชุมชน ( $\bar{X}$ =3.89) ประเด็นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านต่อการดำเนินการในการจัดทำแผนชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง 1 ประเด็น ได้แก่ (1) การโต้แย้งหรือคัดค้านอย่างมีเหตุผล เมื่อมีการกระทำที่ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ตามแนวทาง หรือโครงการที่ได้จากการทำแผนชุมชน ( $\bar{X}$ =3.05) ตามลำดับ

3) การมีส่วนร่วมด้านการได้รับประโยชน์ (Benefits) พบว่า ชาวบ้านมีส่วนร่วมต่อการได้รับประโยชน์ในการจัดทำแผนชุมชนของหมู่บ้านอาแบในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{X}$ =4.27) โดยประเด็นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านต่อการได้รับผลประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ (1) การได้รับประโยชน์จากโครงการหรือกิจกรรมที่เกิดจากการจัดทำแผนชุมชน ( $\bar{X}$ =4.42) และ (2) การใช้ประโยชน์จากสิ่งที่ได้จากโครงการหรือกิจกรรมที่เกิดจากการจัดทำแผนชุมชน ( $\bar{X}$ =4.36) ประเด็นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านต่อการดำเนินการในการจัดทำแผนชุมชนอยู่ในระดับมาก 1 ประเด็น ได้แก่ (3) การได้รับการพัฒนาจากโครงการหรือกิจกรรมที่เกิดการทำแผนชุมชน ( $\bar{X}$ =4.04) ตามลำดับ

4) การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล (Evaluation) พบว่า ชาวบ้านมีส่วนร่วมต่อการประเมินผลในการจัดทำแผนชุมชนของหมู่บ้านอาแบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}$ =3.52) โดยประเด็นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านต่อการประเมินผลอยู่ในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ (1) การสรุปผลการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากการจัดทำแผนชุมชน ( $\bar{X}$ =3.61) (2) การติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากการจัดทำแผนชุมชน ( $\bar{X}$ =3.51) และ (3) การเสนอแนวทางในการพัฒนาหรือปรับปรุงการจัดทำแผนชุมชนครั้งต่อไป ( $\bar{X}$ =3.45) ตามลำดับ

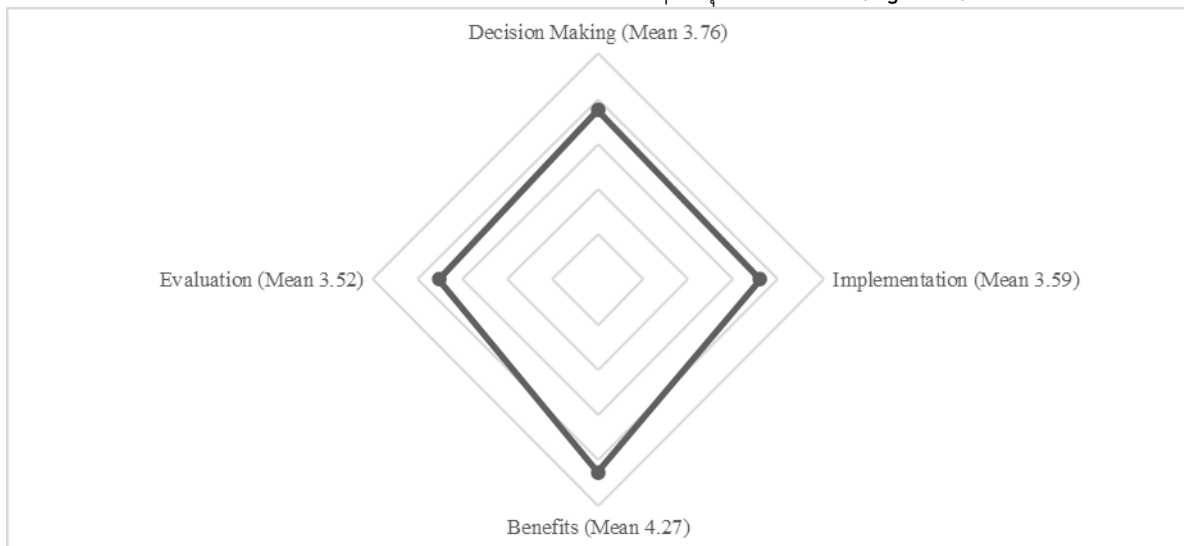
**Table 1** Villager's participation in community planning of Abe village at Mae Salong Nok Sub-district, Mae Fah Luang District, Chiang Rai Province (n=85)

Aspect of participation	$\bar{x}$	S.D.	Level of participation
<b>Decision Making</b>	<b>3.76</b>	<b>0.98</b>	<b>High</b>
1. Participating in community planning meetings to present community issues	3.96	0.98	High
2. Participating in community planning meetings to put forward the needs of the community	3.86	0.99	High
3. Propose development or solution to community problems.	3.62	1.14	High
4. Decision making to develop or solve community problems in the community	3.59	1.16	High
<b>Implementation</b>	<b>3.59</b>	<b>1.08</b>	<b>High</b>
1. Implementation of community plans for community development activities or projects	3.89	1.16	High
2. Planning activities or project implementation in problem solving communities	3.84	1.17	High
<b>Benefit</b>	<b>4.27</b>	<b>0.47</b>	<b>Very high</b>
1. Benefits of community planning from projects or activities	4.42	0.54	Very high
2. Being developed from a project or activity resulting in community planning	4.04	0.72	High
3. the community plan that uses a project or activity	4.36	0.56	Very high
<b>Evaluation</b>	<b>3.52</b>	<b>1.07</b>	<b>High</b>
1. Community plans for monitoring and evaluating projects or activities	3.51	1.07	High
2. Summarizing the results of projects or activities arising from the preparation of community plans	3.61	1.20	High
3. Propose development or Improve the preparation of the community plan next time.	3.45	1.22	High
<b>Total</b>	<b>3.85</b>	<b>0.99</b>	<b>High</b>

Footnote: Mean score between 4.21 – 5.00 =Very high, 3.41 – 4.20 = High, 2.61 – 3.40 =Moderate, 1.81 - 2.60= Low, and 1. 00– 1.80 = Very low

เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดทำแผนชุมชนบ้านอาแบ ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงรายใน 4 ด้าน พบว่า ชาวบ้านมีส่วนร่วมในด้านการได้รับประโยชน์ (Benefits) อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x}$ =4.27) อาจเนื่องมาจากการดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามการจัดแผนชุมชนเกิดขึ้นมาจากความต้องการของชาวบ้านอย่างแท้จริง ซึ่งส่งผลทำให้ชาวบ้านสามารถเกิดการรับรู้และได้รับประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งหมู่บ้าน อาแบถือเป็นชุมชนขนาดเล็ก (107 ครัวเรือน) อาจทำให้การประชาสัมพันธ์หรือการขอความร่วมมือในการจัดทำแผนชุมชนกระทำได้อย่างทั่วถึง ชาวบ้านส่วนใหญ่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนในทุกขั้นตอนบนพื้นฐานความสมัครใจและหลักประชาธิปไตย

ยอมจะทำให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ที่จะพึ่งพาตัวเองในที่สุด สอดคล้องกับจินตวีร์ (2554) ซึ่งอธิบายว่า การตัดสินใจร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหาของคนในชุมชนในทุกระดับขั้นตอนต้องอยู่บนพื้นฐานของความสมัครใจ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนนั้นจำเป็นต้องผสมผสานทั้งความเป็นศาสตร์และศิลป์ในตัวเอง ซึ่งควรคำนึงถึงการนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกิจกรรมและบริบทของแต่ละชุมชน ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นผลลัพธ์ที่สำคัญที่สุด รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ (Decision Making) ( $\bar{X}$ =3.76) การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน (Implementation) ( $\bar{X}$ =3.59) และการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล (Evaluation) ( $\bar{X}$ =3.52) ซึ่งทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ การที่ชาวบ้านมีระดับการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผลน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่น อาจเนื่องมาจากชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคงมีความคิดว่าการประเมินผลโครงการเป็นหน้าที่ของผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่านั้น สอดคล้องกับ อัจฉราและ นิวัฒน์ (2560) อธิบายว่า กิจกรรมการประเมินผลเหล่านี้ส่วนใหญ่คณะกรรมการจะดำเนินงานโดยลำพัง จึงทำให้สมาชิกคิดว่าเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการ สมาชิกจึงไม่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว ตลอดจนการร่วมเสนอแนวทางในการพัฒนาหรือปรับปรุงการจัดทำแผนชุมชนครั้งต่อไป ซึ่งถือเป็นอีกสาเหตุสำคัญที่ส่งผลทำให้การดำเนินโครงการ/กิจกรรมหยุดชะงักลงไปมากที่สุด สอดคล้องกับ ภาณุพันธุ์และหิรัญ (2558) อธิบายว่า การดำเนินกิจกรรมภายในชุมชนหากไม่มีการติดตามงานผลที่ตามมาคือ กิจกรรมนั้นก็หยุดหรือยกเลิกการดำเนินการไปในที่สุด และสอดคล้องกับ ปิณฑพัทธ์และคณะ (2562) อธิบายว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์การทำงานพัฒนาในชุมชน และยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินงานของโครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนาต่าง ๆ ในชุมชนเท่าที่ควร (Figure 1)



**Figure 1** Level of villager's participation in community planning of Abe village at Mae Salong Nok Sub-district, Mae Fah Luang District, Chiang Rai Province

**3. ปัญหาและข้อเสนอแนะของคนในชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน** พบว่า ชาวบ้านในชุมชนเกิดความขัดแย้งไม่สามัคคีกันในการดำเนินงานในบางโครงการ/กิจกรรม และชาวบ้านบางคนไม่ยอมทำตามแผนของชุมชนที่ได้วางแผนไว้ เช่น การไม่ยอมแยกขยะใส่ในถังขยะที่จัดหามาตามความต้องการของชุมชน ตลอดจนบางโครงการ/กิจกรรมไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากพื้นที่ที่จะดำเนินโครงการ/กิจกรรมนั้นอยู่ในพื้นที่เขตป่าสงวน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาในเรื่องเอกสารสิทธิ ซึ่งชาวบ้านและผู้จัดทำโครงการจะต้องอนุญาตจะหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหากต้องการดำเนินโครงการ/กิจกรรมดังกล่าวต่อไป สำหรับข้อเสนอแนะของคนในชุมชนในการจัดแผนชุมชน ได้แก่ ต้องการให้คนในชุมชนเกิดความรักและสามัคคีในการเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ในแผนชุมชนมากขึ้น และหน่วยงานที่เข้าไปจัดทำแผนชุมชนควรกำหนดถึงประเภทของโครงการที่สามารถดำเนินการได้และไม่สามารถดำเนินการได้ในพื้นที่ของชุมชนให้ชัดเจน

## สรุป

จากการศึกษาพบว่า ชาวบ้านมีส่วนร่วมด้านการได้รับประโยชน์ (Benefits) มากที่สุด ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ (Decision Making) สะท้อนให้เห็นว่าหากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้าร่วมการประชุมเพื่อเสนอถึงปัญหาของชุมชน สะท้อนความต้องการของชุมชน ร่วมกันเสนอแนวทางการพัฒนาหรือวิธีแก้ไขปัญหาของชุมชน ตลอดจนการร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่ชุมชนมีเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนของตนเองควบคู่กับการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน (Implementation) ด้วยตนเองเป็นหลัก ย่อมทำให้การดำเนินโครงการกิจกรรมตามแผนชุมชนที่ได้กำหนดไว้นั้นประสบความสำเร็จและอาจจะทำให้ชาวบ้านจะเข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้นในการจัดทำแผนชุมชนในครั้งต่อไป นับเป็นอีกวิธีการที่สำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชาวบ้านรู้จักการพึ่งพาตนเอง อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของชาวบ้านด้านการประเมินผล (Evaluation) ยังมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกด้าน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชาวบ้านด้านการประเมินผล ดังนี้

(1) การสร้างความเข้าใจถึงผลลัพธ์ที่ชาวบ้านจะได้รับจากการเข้ามามีส่วนร่วมด้านการประเมินผล เช่น เมื่อมีการประเมินโครงการกิจกรรมที่ได้กำหนดใน/แผนชุมชนที่ผ่านมาจะช่วยให้ชาวบ้านรับรู้ถึงความก้าวหน้าในการพัฒนาของชุมชนของตนเอง รวมไปถึงแนวทางในการพัฒนาแผนชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในครั้งต่อไป

(2) การสร้างความเข้าใจควบคู่กับการส่งเสริมและช่วยเหลือชาวบ้านในการจัดทำโครงการกิจกรรม/จากแผนชุมชนให้เป็นไปได้ในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อสร้างความสามัคคีและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชาวบ้าน และชาวบ้านส่วนใหญ่จะต้องเล็งเห็นถึงผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับเป็นสำคัญ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีความโปร่งใสและยุติธรรมในการดำเนินโครงการ กิจกรรมดังกล่าว/

การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดทำแผนชุมชนบ้านอาบ ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ถือเป็นชุมชนต้นแบบให้กับชุมชนใกล้เคียงในการจัดทำแผนชุมชน ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนชุมชนจะต้องเลือกวิธีการมีส่วนร่วมของชาวบ้านให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชน สภาพชุมชน และสภาพพื้นที่เป็นสำคัญ

## เอกสารอ้างอิง

- องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สลองนอก. 2562. ยุทธศาสตร์การพัฒนาตำบลแม่สลองนอก (พ.ศ.2561 – 2564) องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย. (เอกสารอัดสำเนา)
- จินตวีร์ เกษมสุข. 2554. การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิ่นนัท บณขุณหต, ริริร์ พิมมานุรักษ์, ธนชพร หาได้ และสันติ คู่กระสังข์. 2562. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลอิสาน อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์.วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ 6(1): 209 – 222.
- ภาณุพันธุ์ ประภาติกุล และหิรัญ แสงแก้ว. 2558. กระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรกรณีศึกษา ชุมชนบ้านโคกกุง ตำบลโนนแดง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. วารสารเกษตรพระวรุณ 12(1): 57-66.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2555. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพฯ.
- สิน พันธุ์พินิจ. 2554. เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์(พิมพ์ครั้งที่ 2) แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพฯ : วิทยพัฒน์.
- อัจฉรา ไสบาล และนิวัฒน์ มาศวรรณ. 2557. การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน :กรณีโรงสีชุมชนครบวงจรตำบลไถ่คำ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ. แก่นเกษตร. 42(ฉบับพิเศษ 1): 548 - 554.